Darsning texnologik xaritasi

Fan		IJTIMOIY KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH
O‘quv dasturidagi joyi (tartib raqami)		1.4.1-mavzu. Maktabgacha ta’lim tashkilotida mehnatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlar. (2 soat amaliy mashg‘ulot).
Dars mavzusi		Maktabgacha ta’lim tashkilotida mehnatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlar. Mehnatni muhofaza qilish tushunchasi va huquqiy asoslari. Ish beruvchi (tashkilot rahbariyati) va xodimning huquq hamda majburiyatlari. Yo‘riqnomalar, tibbiy ko‘rik va xavfsizlik talablari. Baxtsiz hodisalar va ularning oldini olish. Bolalar hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilishda tarbiyachining vazifalari. Mavzuni o‘rganishda innovatsion pedagogik yondashuvlar: metodik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar.
Davomiyligi		2 soat
Darsning maqsadi		Maktabgacha ta’lim tashkilotida mehnatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlar bo‘yicha amaliy mashg‘ulotda tinglovchilarga mehnatni muhofaza qilishning huquqiy asoslari, ish beruvchi va xodimning huquq hamda majburiyatlari, xavfsizlik talablarini o‘rgatish. Shuningdek, xavfsiz mehnat sharoitini ta’minlash va bolalar xavfsizligini saqlash bo‘yicha zarur bilim va ko‘nikmalarni innovatsion pedagogik metodlar orqali shakllantirish.
Kutilayotgan natija:	**Bilim**	• Mehnatni muhofaza qilish tushunchasi va uning huquqiy asoslari. • Ish beruvchi va xodimning mehnatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlari. • Yo‘riqnomalar turlari, tibbiy ko‘rik va xavfsizlik talablari. • Baxtsiz hodisa yuz berganda harakat tartibi va javobgarlik turlari.
	Ko‘nikma	• Mehnatni muhofaza qilishga oid hujjatlarni tahlil qilish va qo‘llash. • Ish joyidagi xavf omillarini aniqlash va baholash. • Xavfsizlik qoidalarini bolalar uchun ham, o‘zi uchun ham amalda qo‘llash. • Qoidabuzarlik sabablarini aniqlash va profilaktika choralarini rejalashtirish.
	Malaka	• Maktabgacha ta’lim tashkilotida xavfsiz mehnat va tarbiyaviy muhitni ta’minlash. • O‘z huquqlarini bilgan holda himoya qilish va majburiyatlarni to‘g‘ri bajarish. • Xavfli holatlarda belgilangan tartibda to‘g‘ri va tezkor harakat qilish. • Pedagogik faoliyatni individuallashtirish va kasbiy huquqiy savodxonlikni oshirish.

Darsning jihozi	**Didaktik materiallar**	Taqdimot slaydlar; Kutilmalar varaqasi; Tayanch atamalar tarqatmasi; Savollar yoki vazifalar yozilgan kartochkalar; Vaziyatli topshiriqlar kartochkalari; xavfsizlik belgilari plakatlari; O‘z-o‘zini baholash varaqalari.
	Ta’limning texnik vositalari	Mavzuga oid slaydlarni namoyish qilish uchun texnik vositalar (AKT), flipchart, A-4, marker, stikerlar, qog‘ozlar, taymer.

Dars mazmuni

T.r.	Bosqichlar	Vaqt	Metod va faoliyatning tavsifi
1	**Kirish. Tashkiliy qism:**	**10 minut**	**Guruhli muhokama** “Maktabgacha ta’lim tashkilotida xodim va bola xavfsizligi uchun kim va nima uchun javob beradi?” Tinglovchilar kichik guruhlarga bo‘linadi, kutilmalar varaqasini to‘ldiradi va o‘z tajribasidan kelib chiqib xavfsizlik bilan bog‘liq holatlarni nomlaydi. Trener dars maqsadi, natijalari va baholash mezonlarini e’lon qiladi.
2	**Mehnatni muhofaza qilishning huquqiy asoslari va asosiy tushunchalar.**	**15 minut**	**Mini ma’ruza, suhbat, savol-javob.** Diqqat bilan tinglash va asosiy tushunchalarni (mehnatni muhofaza qilish, xavfsiz mehnat sharoiti, yo‘riqnoma, tibbiy ko‘rik, baxtsiz hodisa, javobgarlik) qayd etish. Ma’ruzada keltirilgan ta’riflar va misollarni eslab qolishga harakat qilish. Tinglovchining bilimini boyitishga yo‘naltirilgan savollarni tayyorlash. Faol qatnashib, mavzu yuzasidan o‘z fikrlarini ifodalash. Kasbiy faoliyatdan xavfsizlik bilan bog‘liq real misollar keltirish. Guruh ichida fikr almashish va o‘z tajribasini bo‘lishish. O‘rgatilgan tushunchalar bo‘yicha berilgan savollarga javob berish. O‘zi tushunmagan yoki aniqlashtirish kerak bo‘lgan joylar bo‘yicha savol berish. Boshqa ishtirokchilarning javoblarini tahlil qilish va qo‘shimchalar kiritish.
3	**Ish beruvchi va xodimning huquq hamda majburiyatlari.**	**15 minut**	**Venn diagrammasi metodi.** Metodni o‘rganish uchun darsga tayyorlanish. Metodning asosiy maqsadini, diagrammani qanday to‘ldirishni va uning taqqoslashdagi ahamiyatini tushunish. Diagramma ikki yoki undan ortiq element o‘rtasidagi farq va o‘xshashliklarni ko‘rsatishini anglash. Amaliy topshiriq: mehnatni muhofaza qilish bo‘yicha “ish beruvchi (tashkilot rahbariyati)” va “xodim (tarbiyachi, yordamchi xodim)”ning huquq va majburiyatlarini diagrammada solishtirish; umumiy (ikkala tomonga tegishli) jihatlarini o‘rtadagi qismga yozish. Har bir qismni to‘g‘ri va aniq to‘ldirishda diqqat bilan ishlash. Boshqa tinglovchilar bilan fikr almashish, farq va o‘xshashliklarni topishda o‘z bilimlarini baham ko‘rish. Diagrammadagi ma’lumotlarning to‘g‘riligini tekshirish. Dars oxirida metodni o‘z pedagogik faoliyatida qanday qo‘llashni rejalashtirish.
4	**Xavfsiz mehnat sharoitini ta’minlash yo‘nalishlari va innovatsion pedagogik yondashuvlar.**	**15 minut**	**“Klaster” (Clustering) metodi.** Metodning mohiyatini, ya’ni tushunchalarni guruhlash va ularning o‘zaro bog‘lanishlarini aniqlashni tushunish. Markazga “Mehnatni muhofaza qilish” tushunchasi yoziladi; tinglovchilar yo‘nalishlarni klasterlarga ajratadi: yo‘riqnomalar va o‘qitish; tibbiy ko‘rik va sog‘liqni saqlash; yong‘in va elektr xavfsizligi; sanitariya-gigiena talablari; bolalar hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilish; baxtsiz hodisalarni qayd etish va tekshirish; mehnat sharoitlari va kafolatlar. Guruhlar bilan birgalikda ishlab, har bir klaster bo‘yicha maktabgacha ta’lim tashkilotidan amaliy misol va xodimning harakat qoidasini taqdim etish. Klasterlar orasidagi bog‘lanishlarni aniqlash. Guruhlashtirgan tushunchalarini baholash va to‘g‘riligini tekshirish. Dars oxirida o‘rganish jarayonini tahlil qilish, metodni o‘z pedagogik faoliyatida qanday ishlatish mumkinligini ko‘rib chiqish.

T.r.	Bosqichlar	Vaqt	Metod va faoliyatning tavsifi
5	**Xavf omillarini aniqlash va xavfsizlik holatini baholash: metodik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar.**	**15 minut**	**“Fishbone Diagram” (Baliq skeleti) metodi.** Metodning asoslarini o‘rganish: diagramma yordamida muammo va uning sabablarini aniqlash. Diagrammaning qismlari (asosiy muammo, sabablar kategoriyalari, natija) bilan tanishish. Amaliy topshiriq: “Maktabgacha ta’lim tashkilotida mehnatni muhofaza qilish talablariga rioya etilmasligi va baxtsiz hodisa xavfi” muammosini aniqlash va sabablarini kategoriyalar (inson omili, jarayonlar va nazorat, jihoz va vositalar, atrof-muhit) bo‘yicha guruhlash. Sabablar va natijalarni aniq ajratib, bartaraf etish takliflarini ishlab chiqish. Guruh bo‘lib ishlash, fikr va tahlillarni boshqalar bilan muhokama qilish. Sabablar o‘rtasidagi bog‘liqliklarni va ularning natijaga ta’sirini aniqlash. Dars oxirida metodni baholash, tahlilni qayta tekshirish va olingan bilimlarni pedagogik faoliyatda qo‘llashni rejalashtirish.
6	**Introspeksiya**	**10 minut**	Mavzuning dolzarbligi, mehnatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlar, xavfsiz muhitni ta’minlash, bolalar hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilishdagi vazifalar, innovatsion pedagogik yondashuvlar, tarbiyachilarning o‘z-o‘zini rivojlantirishi bo‘yicha mavzuni chuqur tahlil qilish. O‘z-o‘zini baholash varaqalarini to‘ldirish.

Tayanch huquqiy hujjatlar va asosiy talablar (ma’ruza va tahlil uchun)

T.r.	Hujjat / yo‘nalish	Mazmuni / ahamiyati
1	O‘zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi	Xodimning xavfsiz va sog‘lom mehnat sharoitida ishlash huquqi, ish beruvchi va xodimning o‘zaro huquq hamda majburiyatlari, mehnat intizomi va javobgarlik.
2	“Mehnatni muhofaza qilish to‘g‘risida”gi Qonun (2016)	Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati, ish beruvchi va xodimlarning majburiyatlari, xavfsizlik talablari va nazorat.
3	Yong‘in xavfsizligi, sanitariya-epidemiologik osoyishtalikka oid qonunchilik va qoidalar	Maktabgacha ta’lim tashkilotining binolari, oshxonasi va guruh xonalariga qo‘yiladigan xavfsizlik va gigiena talablari.
4	Yo‘riqnomalar turlari	Kirish, boshlang‘ich (ish joyida), takroriy, rejadan tashqari va maqsadli yo‘riqnomalar; ularni o‘tkazish va qayd etish tartibi.
5	Xodimning huquqlari	Xavfsiz mehnat sharoiti, mehnatni muhofaza qilish bo‘yicha axborot va o‘qitish olish, tibbiy ko‘rikdan o‘tish, hayot va sog‘liq uchun xavf yuzaga kelganda belgilangan tartibda ishni to‘xtatish va xabar berish.
6	Xodimning majburiyatlari	Mehnatni muhofaza qilish qoidalari va yo‘riqnomalariga rioya qilish, jihozlardan to‘g‘ri foydalanish, xavfli holat yoki baxtsiz hodisa haqida rahbariyatga zudlik bilan xabar berish.
7	Bolalar xavfsizligi	Tarbiyachining bolalarning hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilish, ularni nazoratsiz qoldirmaslik va xavfli holatlarning oldini olish bo‘yicha majburiyati.

Izoh: hujjatlarning nomi, yili va tahrirlari o‘zgargan bo‘lishi mumkin; dars oldidan ularning amaldagi holatini lex.uz rasmiy portalidan va tegishli idoralarning rasmiy manbalaridan tekshirib, tashkilotning ichki yo‘riqnomalariga moslab qo‘llash tavsiya etiladi.